

Керівництво з розвитку лідерства у класі

YOUNG LEAD

Co-funded by
the European Union

1. ВСТУП

Ми живемо у світі, що стає дедалі різноманітнішим і взаємопов'язаним, що, безумовно, відображається в освітньому середовищі, де щодня зростає різноманітність студентів із різним походженням та потребами. Саме тут і полягає значення цього посібника, який покликаний надати **контекст** і базові інструменти, необхідні вчителям для кращого реагування на освітню реальність, у якій вони працюють. Зокрема, ми зосередимося на покращенні освітнього та формуючого процесу для мігрантів, які перебувають у групі ризику, пропонуючи ідеї для покращення їхньої інтеграції через розвиток **лідерських навичок**, що вимагають попереднього опанування м'яких навичок і цінностей ЄС, які ми детально розглянемо в цьому посібнику.

Лідерство відіграє ключову роль у створенні інклюзивного середовища, надаючи студентам змогу ставати агентами змін у своїх освітніх спільнотах. Забезпечуючи їх інструментами та можливостями для розвитку лідерських навичок, ми сприяємо тому, щоб вони могли захищати свої потреби та активно й усвідомлено брати участь у шкільному житті. Для досягнення такої лідерської компетенції важливо спершу опанувати кілька **м'яких навичок**, таких як комунікація, емпатія та розв'язання конфліктів, що є необхідними для ефективної співпраці, подолання культурних відмінностей та створення позитивних взаємин із однолітками. Розвиваючи ці навички, учні зміцнюють свою здатність ініціювати інклюзивні проєкти, сприяючи створенню більш справедливого й доброзичливого освітнього середовища.

Крім того, наш посібник буде заснований на **цінностях ЄС**, які включають повагу до людської гідності, свободу, демократію, рівність, верховенство права та повагу до прав людини. Ці принципи є фундаментальними для просування культури інклюзії та поваги в межах навчальних закладів. Заохочуючи студентів до усвідомлення і практики цих цінностей у повсякденному житті, ми сприяємо формуванню шкільного середовища, що цінує різноманітність і гарантує справедливе й гідне ставлення до всіх учнів.

Просування лідерства, м'яких навичок і цінностей ЄС у рамках освітнього розвитку має численні переваги. По-перше, це дає змогу учням ставати активними й зацікавленими лідерами у своїх навчальних спільнотах, сприяючи відчуттю приналежності та наділенню повноваженнями маргіналізованих груп. Розвиток лідерських навичок дозволяє студентам впливати на процеси прийняття рішень, просувати соціальну справедливість і створювати позитивні зміни в шкільному середовищі.

По-друге, розвиток м'яких навичок підвищує здатність учнів до співпраці, комунікації та ефективного вирішення проблем, що сприяє гармонійному та поважному клімату в школі. Ці навички не тільки необхідні для академічного успіху, але й готують студентів до викликів робочого середовища та конструктивної участі в суспільстві. Нарешті, засвоєння цінностей ЄС сприяє формуванню культури поваги, толерантності та різноманітності в межах освітніх інституцій, що створює інклюзивне та безпечне навчальне середовище, корисне для всіх учнів.

2. ЛІДЕРСТВО

2.1. Що таке лідерство?

Лідерство визначається як здатність впливати на групу людей для досягнення спільної мети. Це виходить за рамки простого застосування повноважень, оскільки включає надихання, мотивацію та скерування інших до досягнення спільних цілей. Ефективний **лідер** не лише володіє організаторськими навичками та навичками прийняття рішень, але й здатний чітко спілкуватися, викликати довіру та сприяти обстановці співпраці та поваги.

Важливою причиною, чому лідерство було обране як навичка для розвитку у мігрантів, які знаходяться в групі ризику, є виклики, з якими вони стикаються у повсякденному житті, однаково як у шкільному середовищі, так і в культурній та соціальній сферах, на шляху до лідерства. Набуття лідерських якостей не передбачає жодного диктаторського підходу чи особистого егоїзму, але надає учням можливість не бути другорядними персонажами в їхньому соціальному та академічному середовищі, а мати свій голос у прийнятті рішень, таким чином долаючи будь-які існуючі бар'єри з рештою учнів.

2.2. Переваги в освітньому розвитку

Розвиток **лідерських навичок** охоплює набагато більше, ніж просто покращення інклюзії або створення позитивного середовища в класі. Це поширюється на емоційне благополуччя, академічну успішність і здатність протистояти викликам як в освітньому середовищі, так і поза ним.

По-перше, розвиток лідерських навичок надає мігрантам із групи ризику необхідні інструменти та ресурси для того, щоб стати активними агентами змін у своїх шкільних спільнотах. Опановуючи такі навички, як ефективна комунікація, командна робота, розв'язання проблем і прийняття рішень, ці учні можуть позитивно впливати на освітнє середовище, відстоювати свої потреби, а також сприяти інклюзії та повазі серед однолітків і вчителів.

З іншого боку, розвиток лідерських навичок зміцнює самооцінку та впевненість у собі серед учнів-мігрантів із груп ризику, що дозволяє їм долати бар'єри та виклики з більшою **рішучістю та стійкістю**. Займаючи лідерські позиції, наприклад, як старости, представники класу чи активні учасники шкільних проєктів, ці учні відчують свою цінність і визнання за свій внесок. Це мотивує їх ще більше старатися у навчанні та особистісному розвитку.

Щодо інклюзивного аспекту, розвиток лідерських навичок сприяє соціальній інтеграції учнів-мігрантів із груп ризику, полегшуючи їх активну участь у шкільному та громадському житті. Беручи участь у позакласних заходах, проєктах з обслуговування громади та програмах лідерства, ці учні отримують можливість взаємодіяти з однолітками та розвивати позитивні, підтримуючі відносини, що сприяє їхньому відчуттю приналежності та зв'язку з **освітньою спільнотою**.

Нарешті, розвиток лідерських навичок серед учнів-мігрантів із груп ризику готує їх до подолання викликів та використання можливостей, що можуть виникнути як у навчальному процесі, так і поза ним. Навчаючись лідерству, співпраці в проєктах, вирішенню конфліктів та ухваленню обґрунтованих рішень, ці учні набувають навичок, які будуть корисними в їхньому майбутньому академічному, професійному та особистому житті. Це дозволяє їм стати активними, відповідальними громадянами, відданими своїй громаді та суспільству в цілому. Підсумовуючи, розвиток лідерських навичок серед учнів-мігрантів із груп ризику не лише приносить користь їхньому власному освітньому розвитку, але й сприяє створенню більш інклюзивних, рівноправних і наділених силою шкільних середовищ для всіх учнів.

2.3. Як розвинути лідерство

Лідерство включає набір здобутих навичок, які забезпечують індивідууми основними інструментами, такими як **ефективна комунікація**, **емпатія** та **вирішення конфліктів**. Тому навчання наших учнів лідерству включає роботу з його складовими, які є нічим іншим, ніж набором м'яких навичок. Далі ми побачимо, що, хоча існує багато м'яких навичок, лише деякі з них тісно пов'язані з розвитком лідерства.

З дидактичної перспективи покращення конкретних навичок у студентів, таких як **комунікація** та **емпатія**, є набагато більш керованим для вчителя, ніж пряме розкриття загальної концепції лідерства. Під час розвитку цих навичок важливо також враховувати методику та підхід до групування учнів. Якщо метою є сприяти розвитку навичок інклюзивно, то немає сенсу виключати решту учнів, які не підпадають під профіль мігрантів із групи ризику. Навпаки, брати участь мають усі та вчитися один від одного. Відповідно до дидактичного підходу у цьому контексті важливо проєктувати групові діяльності, які інтегрують дискусійні та рефлексивні динаміки.

Сприяючи створенню середовища співпраці, в якому всі учні відчувають себе цінними та шанованими, заохочується взаємодія та обмін ідеями серед однолітків, що сприяє всебічному розвитку **м'яких навичок**, включаючи ті, що пов'язані з лідерством. Таким чином, створюється багате навчальне середовище, в якому учні можуть розвивати свій лідерський потенціал, одночасно зміцнюючи свою здатність **ефективно спілкуватися**, розуміти емоції інших та конструктивно **вирішувати конфлікти**.

3. М'ЯКІ НАВИЧКИ

3.1. Визначення та актуальність м'яких навичок

Hewitt (2006) описує **м'які навички** як міжособистісні (нетехнічні, нематеріальні) риси особистості, які визначають силу людини як **лідера, слухача, учасника переговорів і посередника конфлікту**. З іншого боку, Collins Dictionary (2014) визначає термін «м'які навички» як «бажані якості для певних видів зайнятості, які не залежать від набутих знань: вони включають **здоровий глузд**, вміння взаємодіяти з людьми, а також **позитивне та гнучке ставлення**».

Існує багато визначень м'яких навичок, але більшість із них, за словами Blanco (2009), наголошують на їхній інклюзивності та **актуальності для працевлаштування**. Ці навички дають людям змогу ефективно адаптуватися до свого середовища, максимально використовувати можливості, підкреслювати свої сильні сторони та долати труднощі. Крім того, сучасні компанії у процесах відбору персоналу зосереджуються на наявності м'яких навичок у кандидатів, шукаючи здібності до комунікації, лідерства та розв'язання проблем.

Важливість м'яких навичок у освітньому контексті полягає в їхній здатності підвищувати якість цілісного навчання учнів. Розвиваючи ці навички, учні не лише покращують свою академічну успішність, але й отримують інструменти для подолання викликів у повсякденному житті та роботі. Крім того, м'які навички сприяють **інклюзії та повазі до різноманіття**, створюючи більш співпрацююче та збагачуюче шкільне середовище. Ці навички набувають ще більшої актуальності для учнів, які опинилися в зоні ризику через міграцію, надаючи їм якості, що сприяють їхній соціальній, академічній та професійній інтеграції, а також дають можливість бути головними акторами в процесі адаптації до середовища.

3.2. Загальні поради щодо впровадження та викладання

У конкретному випадку учнів-мігрантів, які знаходяться в зоні ризику, важливо застосовувати педагогічні підходи, що визнають та цінують їхній унікальний досвід та потреби. Для цього доцільно використовувати такі стратегії:

- Створення інклюзивного та підтримуючого середовища, де поважаються культурні та мовні відмінності учнів-мігрантів.
- Інтеграція практичних завдань і значущих навчальних досвідів, які дозволяють учням розвивати м'які навички у контекстах, що мають для них значення. Навчання вигаданих аспектів, далеких від реальності, в якій вони живуть, і проблем, з якими вони можуть зіткнутися, не має сенсу.
- Надання конструктивного зворотного зв'язку та можливостей для рефлексії, які допомагають учням ідентифікувати та вдосконалювати свої м'які навички. Спілкування між учнями та вчителями є ключовим, так само як і самооцінка самими учнями, щоб вони могли осмислити, чого вони навчаються, чому та з якою метою.

- Сприяння співпраці та командній роботі між учнями-мігрантами та їх однолітками, що заохочує обмін ідеями та побудову позитивних стосунків. Для цього необхідно, щоб більшість завдань виконувалися у групах і залучали не лише учнів-мігрантів, які є основною цільовою аудиторією проєкту, а й увесь учнівський колектив.
- Надання емоційної та соціальної підтримки учням-мігрантам, визнаючи додаткові труднощі, з якими вони можуть стикатися через їхню міграційну ситуацію. Емоційний аспект все більше береться до уваги, особливо у навчанні м'яких навичок, зокрема таких як розвиток комунікації, емпатії чи вміння розв'язувати проблеми.

Надання пріоритету розвитку м'яких навичок у учнів-мігрантів, які перебувають у зоні ризику, не лише зміцнює їхню здатність до лідерства та інтеграції в шкільну спільноту, але й сприяє їхньому довгостроковому академічному та особистому успіху.

Серед широкого спектру м'яких навичок ми обрали ті, які вважаємо ключовими для розвитку лідерства. Це включає: ефективну комунікацію, командну роботу, самооцінку та впевненість у собі, розв'язання конфліктів, стійкість, емпатію, організованість та прийняття рішень.

3.3. Комунікація

Навичка комунікації стосується здатності чітко й ефективно висловлювати ідеї, думки та емоції, а також активно слухати інших. Вона є ключовою для розвитку лідерства у учнів-мігрантів, які перебувають у зоні ризику, оскільки дозволяє їм встановлювати змістовні зв'язки, будувати позитивні стосунки та долати мовні й культурні бар'єри у шкільному та соціальному середовищі.

Ефективна комунікація має особливе значення для учнів-мігрантів, оскільки допомагає їм інтегруватися у шкільну спільноту, брати активну участь у навчанні та відстоювати свої права й потреби. Крім того, ця навичка надає їм інструменти для конструктивного розв'язання конфліктів, а також для успішного керування груповими проєктами та заходами.

Для реалізації навички комунікації в класі важливо:

- Сприяти створенню інклюзивного та поважного середовища, у якому цінується мовне й культурне розмаїття учнів-мігрантів.
- Надавати можливості для практики усного та письмового вираження в різних контекстах і ситуаціях.
- Навчати технік активного слухання, таких як формулювання відкритих запитань і прояв щирого інтересу до думок і досвіду інших.
- Надавати конструктивний зворотний зв'язок щодо комунікації учнів, підкреслюючи їхні сильні сторони та надаючи рекомендації для покращення.
- Сприяти груповим діяльностям, які потребують ефективної комунікації між студентами, як-от групові проєкти, дебати та рольові ігри.

- Інтегрувати використання мультимедійних і технологічних ресурсів, щоб покращити навички комунікації, особливо для учнів із мовними бар'єрами.

Розвиток навички комунікації у учнів-мігрантів, які перебувають у зоні ризику, не лише зміцнює їхні лідерські якості всередині та за межами класу, але й сприяє їхній інтеграції та активній участі в суспільстві.

3.4. Командна робота

Навичка роботи в команді стосується здатності ефективно співпрацювати з іншими для досягнення спільних цілей, використовуючи сильні сторони кожного учасника та поважаючи відмінності. Вона є фундаментальною для розвитку лідерських якостей у учнів-мігрантів, які перебувають у зоні ризику, оскільки дозволяє їм будувати позитивні стосунки, навчатися довіряти іншим і розвивати навички спільного лідерства.

Робота в команді має особливе значення для учнів-мігрантів, адже дає їм можливість ділитися своїм досвідом, знаннями та унікальними здібностями, сприяючи колективному успіху групи. Крім того, вона навчає цінувати різноманітність і конструктивно вирішувати конфлікти, що є необхідними вміннями для інклюзивного лідерства в багатокультурному середовищі.

Розвиток навички роботи в команді в учнів-мігрантів, які перебувають у зоні ризику, зміцнює їхню здатність до спільного лідерства та сприяє їхній інтеграції й активній участі в шкільному та соціальному середовищі.

Можна взяти до уваги наступні рекомендації для сприяння командної роботи у класі:

- Розробляйте завдання та проекти, що потребують співпраці та обміну ідеями між учнями, заохочуючи рівноправність та розподіл обов'язків.
- Навчайте навичкам ефективної комунікації, вирішення конфліктів і прийняття рішень у контексті командної роботи, надаючи інструменти та стратегії для подолання перешкод і досягнення згоди.
- Заохочуйте рефлексію та самооцінювання групової діяльності, підкреслюючи досягнення й визначаючи сфери для вдосконалення.
- Сприяйте інклюзії та рівним можливостям у всіх командних завданнях так, щоб кожен учень відчував свою цінність та повагу до себе.

3.5. Самооцінка та впевненість у собі

Навичка самооцінки та впевненості в собі передбачає позитивне сприйняття особистістю самої себе та віри у власні можливості долати виклики й досягати цілей. У контексті учнів-мігрантів із груп ризику ця навичка є важливою для розвитку лідерських якостей, адже вона надає їм впевненості й сили долати перешкоди та ставати надихаючим прикладом для інших.

Для студентів-мігрантів самооцінка та впевненість у собі особливо важливі, оскільки допомагають їм долати культурні та мовні бар'єри, протистояти відторгненню й дискримінації та впевнено відстоювати свої права та потреби. Крім того, ці якості допомагають їм мати позитивне ставлення до навчання та особистісного розвитку — важливих аспектів лідерства. Це все сприяє зміцненню їхнього особистісного лідерства та дає змогу досягти повного розвитку як у класі, так і поза ним.

Деякі рекомендації для підвищення самооцінки та впевненості в собі у класі:

- Надавати можливості для успіху та визнання, ставлячи досяжні цілі та відзначаючи їх реалізацію.
- Навчати навичок позитивного мислення та стійкості, допомагаючи учням долати труднощі з оптимізмом та наполегливістю.
- Заохочувати активну участь і прийняття рішень, дозволяючи учням контролювати своє навчання й робити внесок у розвиток шкільної спільноти.
- Пропонувати конструктивний зворотний зв'язок і заохочувати рефлексію, допомагаючи учням долати сумніви та страхи щодо себе.
- Створювати комфортне середовище для вираження емоцій, сприяючи довірі між учнями та вчителем.

3.6. Розв'язання конфліктів

Вирішення конфліктів означає здатність ефективно керувати напруженими чи неприємними ситуаціями між окремими особами чи групами, шукаючи рішення, які задовольняють потреби всіх залучених сторін. Це має вирішальне значення для розвитку лідерських якостей студентів-мігрантів з групи ризику, оскільки дає їм можливість конструктивно вирішувати культурні, мовні та особистісні відмінності, сприяючи згуртованості та розумінню в шкільному та соціальному середовищі. Це також дозволяє їм брати активну та рефлексивну роль у конфліктах і, як результат, розвивати самовпевненість.

Вирішення конфліктів є особливо важливим для студентів-мігрантів, які можуть стикатися з додатковими викликами через свою мобільність і різноманітність досвіду. Навчаючись мирно й шанобливо вирішувати конфлікти, ці учні зміцнюють свою лідерську спроможність, стаючи ефективними медіаторами та промоутерами гармонії й співпраці у своїй спільноті.

Коли ви плануєте застосувати цей навик у класі, корисно врахувати такі пропозиції:

- Створюйте групові динаміки, такі як дебати, вигадані інсценізації або рольові ігри, де гіпотетичні проблеми чи дискурсивні конфлікти представлені студентам для вирішення у формі діалогу з повагою та рефлексією.
- Навчайте технікам ефективного спілкування та активного слухання, допомагаючи студентам чітко висловлювати свої погляди та розуміти переживання інших.
- Сприяйте емпатії та взаєморозумінню, заохочуючи студентів ставити себе на місце інших і враховувати різні потреби та перспективи.

- Навчайте стратегії переговорів і співпраці, які дозволяють студентам знаходити творчі та взаємовигідні рішення для розв'язання конфліктів.
- Моделюйте та підкріплюйте позитивну поведінку у розв'язанні конфліктів, визнаючи та відзначаючи зусилля учнів щодо конструктивного вирішення непорозумінь.

Розвиток навички розв'язання конфліктів у студентів-мігрантів сприяє їх лідерству, надаючи їм можливість позитивно протистояти викликам і будувати міцні, шанобливі стосунки в шкільній спільноті та за її межами.

3.7. Стійкість

Стійкість (резилієнтність) – це здатність адаптуватися та відновлюватися після складних ситуацій, долаючи труднощі та зростаючи завдяки цьому досвіду. У контексті розвитку лідерських навичок у студентів-мігрантів, які перебувають у групі ризику, резилієнтність відіграє важливу роль, допомагаючи їм долати виклики, що виникають у зв'язку з їхньою міграційною ситуацією, зокрема адаптацію до нового середовища, вивчення нової мови чи подолання культурних і соціальних бар'єрів.

Стійкість дозволяє таким студентам підтримувати позитивний і проактивний підхід до труднощів, шукати творчі рішення та зосереджуватися на своїх цілях, незважаючи на перешкоди, що виникають на їхньому шляху. Крім того, вона сприяє розвитку впевненості у собі та самоповаги – необхідних складових для лідерства з рішучістю та мотивацією інших рухатися вперед.

Для впровадження стійкості у класі можна розглянути такі рекомендації:

- Навчання навичкам подолання труднощів та технікам управління стресом, які допомагають студентам справлятися з негативними емоціями та знаходити здорові способи вирішення проблем.
- Сприяння розвитку мислення, орієнтованого на зростання, що заохочує студентів сприймати виклики як можливості для навчання та особистісного розвитку.
- Надання прикладів стійких осіб, які справились з подібними викликами, щоб надихнути студентів і продемонструвати, що труднощі можна подолати.
- Заохочення до самопомоги та практики здорових звичок, таких як фізичні вправи, збалансоване харчування та повноцінний відпочинок, щоб зміцнити здатність студентів до резилієнтності.

3.8. Емпатія та управління емоціями

М'яка навичка емпатії та управління емоціями стосується здатності розуміти й розділяти почуття та досвід інших людей, а також відповідним чином керувати власними емоціями. У контексті розвитку лідерських навичок у студентів-мігрантів, які перебувають у групі ризику, ця навичка є фундаментальною для сприяння інклюзії, співпраці та емоційному благополуччю у шкільному середовищі.

Емпатія та управління емоціями дозволяють цим студентам щиро спілкуватися зі своїми однолітками та вчителями, сприяючи встановленню позитивних стосунків і командній роботі. Крім того, це допомагає їм ефективно справлятися зі стресом і тривогою, пов'язаними з проблемами, з якими вони стикаються, дозволяючи їм залишатися зосередженими на своїх цілях і керувати зі спокоєм та впевненістю.

Рекомендації для сприяння емпатії та управлінню емоціями у класі:

- Навчайте навичкам активного слухання та співпереживання, які допомагають учням розуміти потреби та занепокоєння своїх однолітків і реагувати на них з емпатією. Емоції в першу чергу виражаються через спілкування, тому важливо розвивати рефлексивне слухання, яке дозволяє розуміти інших поміж слів.
- Надайте інструменти та стратегії для управління емоціями, такі як глибоке дихання, позитивна візуалізація та здорове вираження емоцій. Релаксація та драматизація можуть бути дуже корисними для управління та розуміння негативних і позитивних емоцій.
- Сприяйте емоційному самоусвідомленню, заохочуючи студентів визначати та розмірковувати про власні емоції та про те, як вони впливають на їхні дії та стосунки з іншими.
- Пропонуйте можливості практикувати емпатію та управління емоціями в ситуаціях конфлікту чи стресу, надаючи підтримку та керівництво для їх конструктивного вирішення.

Співчуття та управління емоціями зміцнюють лідерство, надаючи можливість студентам ефективно спілкуватися з іншими, вирішувати проблеми зі стійкістю та керувати зі співчуттям і чуйністю до потреб своєї спільноти.

3.9. Організованість та прийняття рішень

Під організованістю та прийняттям рішень розуміється здатність ефективно планувати й структурувати діяльність, а також уміння оцінювати варіанти й ухвалювати дієві рішення. Ця навичка є необхідною для розвитку лідерства у студентів-мігрантів, оскільки вона дозволяє їм ефективно керувати своїм часом і ресурсами, приймати обґрунтовані рішення та керувати з ясністю й рішучістю.

Організованість та прийняття рішень є особливо важливими для студентів-мігрантів, які можуть стикатися з додатковими викликами через свою мобільність та необхідність адаптуватися до нового шкільного й культурного середовища. Розвиваючи ці навички, студенти отримують інструменти для подолання перешкод, досягнення цілей та успішного керування проєктами й заходами у своїй спільноті.

Для впровадження організованості та прийняття рішень у класі можна дотримуватися таких вказівок:

- Надайте можливість практикувати прийняття рішень у реальних життєвих ситуаціях, таких як класні проєкти або вирішення повсякденних проблем. Створення розкладу, порядку денного чи дотримання класного календаря - активності, які відповідають цій навичці.

- Навчайте навичкам аналізу та оцінки, допомагаючи студентам розглядати різні варіанти, передбачати наслідки та приймати обґрунтовані рішення.
- Сприяйте самостійності та відповідальності, заохочуючи учнів контролювати свої дії та приймати наслідки своїх рішень.
- Надайте підтримку та керівництво, пропонуючи конструктивний зворотній зв'язок і практичні поради для покращення організованості та прийняття рішень.

4. ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ

4.1. Визначення та актуальність європейських цінностей

Цінності Європейського Союзу складаються з набору принципів, які лежать в основі єдності та прогресу держав-членів ЄС. Ці цінності, відповідно до **статті 2** Договору про Європейський Союз, включають **повагу до людської гідності, свободу, демократію, рівність, верховенство права** та повагу до **прав людини**, включаючи права осіб, які належать до **меншин**. Вони закріплені в договорах про заснування Європейського Союзу та складають основу його правової та політичної бази.

У контексті розвитку лідерських навичок у студентів-мігрантів, які стикаються з труднощами, розуміння та засвоєння цінностей ЄС має першочергове значення. Ці цінності служать не лише етичними орієнтирами, а й каталізаторами особистого зростання та соціальної інтеграції. Прищеплюючи ці цінності, викладачі дають студентам змогу стати активними учасниками своїх спільнот, сприяючи почуттю причетності та відповідальності. Крім того, сприймаючи цінності ЄС, студенти отримують необхідні інструменти для орієнтування в різноманітних культурних ландшафтах, сприяючи толерантності, емпатії та співпраці.

4.2. Загальні поради щодо впровадження та викладання

Зосереджуючись переважно на студентах-мігрантах, які перебувають у групі ризику, ми повинні приділяти особливу увагу використанню педагогічних підходів, що визнають і цінують їхні потреби та є максимально наближеними до їхньої реальності, включаючи **контекстуалізовану динаміку** у їхньому середовищі, яка має для них **велике значення**. Для досягнення цього у класі можна дотримуватися таких рекомендацій:

- **Культивуйте культуру інклюзивності:** створіть середовище в класі, де кожен голос ціниться та поважається. Сприяйте відкритому діалогу та відзначайте різноманітність як джерело можливостей, а не як недолік.
- **Сприяйте критичному мисленню:** заохочуйте студентів до критичного аналізу соціальних норм та боротьби з будь-якою формою дискримінації. Надайте можливості для дебатів і роздумів над питаннями, пов'язаними з правами людини та соціальною справедливістю, створюйте вигадані ситуації, які вимагають внутрішніх і зовнішніх дебатів.

- **Виховуйте емпатію та солідарність:** залучайте учнів до заходів, які сприяють емпатії людям з різним походженням. Заохочуйте прояви солідарності та співпраці в класі та суспільстві загалом.
- **Навчання на досвіді:** використовуйте приклади з реального життя та тематичні дослідження, щоб проілюструвати важливість цінностей ЄС у повсякденних ситуаціях. Заохочуйте студентів застосовувати ці цінності у своїй взаємодії з іншими та в процесі прийняття рішень.
- **Моделювання ролей:** подавайте приклад, демонструючи відданість цінностям ЄС у своїй поведінці та взаємодії. При подоланні студентами труднощів будьте їх наставником і захисником, надаючи вказівки та підтримку.
- **Спільні проекти:** сприяйте проектам, які вимагають від студентів командної роботи для досягнення спільних цілей. Підкресліть важливість такої роботи, спілкування та взаємоповаги для досягнення спільних цілей.
- **Залучення громади:** заохочуйте студентів брати участь у місцевих громадах через волонтерство та громадську участь. Надайте студентам можливість зробити позитивний внесок у суспільство та змінити життя інших.

Далі ми представимо європейські цінності, які ми вважаємо найбільш актуальними для розвитку лідерства в контексті зі студентами-мігрантами групи ризику. Це такі цінності як: демократія, рівність, людська гідність, свобода, права людини, а також громадянська активність і участь.

4.3. Демократія

Європейська цінність демократії стосується фундаментального принципу правління, згідно з яким політична влада належить людям, які беруть участь у прийнятті рішень шляхом вільних і чесних виборів. Коли цей аспект представлений у класі, він підкреслює важливість демократії в повсякденному прийнятті класних рішень, а також як засіб для представництва та голосу в питаннях, пов'язаних з класом і самим суспільством. Це має важливе значення для розвитку лідерства у студентів-мігрантів, оскільки дає їм можливість брати активну участь у житті суспільства, сприяє повазі до різноманітності та сприяє рівним можливостям.

Демократія пропонує студентам-мігрантам можливість висловлювати свою думку, захищати свої права та робити внесок у спільне благо, що допомагає їм розвивати лідерські навички, такі як ефективне спілкування, переговори та вирішення конфліктів. Крім того, це навчає їх цінності громадянської активності та громадянської відповідальності, основних аспектів демократичного лідерства.

Пропагуючи цінність демократії серед студентів-мігрантів, які перебувають у групі ризику, зміцнюється їхнє лідерство, надаючи їм можливість брати активну та відповідальну участь у житті суспільства та заохочуючи їх стати відданими

громадянами у розбудові більш справедливого та рівноправного світу.

Вказівки, які можна дотримуватися, щоб реалізувати цінність демократії в класі:

- Сприйте демократичному та залученому середовищу, де поважаються думки та права всіх студентів, незалежно від їхнього походження чи міграційного статусу.
- Сприяйте громадянській освіті та розумінню демократичних принципів і цінностей за допомогою таких заходів, як дебати, симуляції виборів і обговорення актуальних питань.
- Заохочуйте активну участь учнів у шкільному житті, пропонуючи можливості брати участь у громадських проектах, учнівських клубах та органах учнівського самоврядування.
- Навчайте критичного мислення та аналітичних навичок, допомагаючи студентам об'єктивно оцінювати різні варіанти та приймати обґрунтовані рішення в демократичному контексті.

4.4. Рівність

Рівність стосується принципу чесного та справедливого ставлення до всіх людей без дискримінації за статтю, етнічним походженням, релігією чи іншими особистими ознаками. Це має важливе значення для розвитку лідерства, оскільки дає можливість брати участь у житті суспільства на рівних умовах, сприяє розмаїттю, інклюзії, почуттю приналежності та взаємної поваги.

Рівність пропонує студентам-мігрантам можливість повною мірою розвинути свій потенціал, незалежно від їхнього походження чи міграційної ситуації, допомагаючи їм створити сильну ідентичність і зміцнити самооцінку та впевненість у собі. Крім того, це вчить їх цінувати різноманітність і співпрацювати з людьми з різним походженням і досвідом, що є основними навичками для лідерства у все більш глобалізованому та мультикультурному світі.

Деякі вказівки щодо роботи над рівністю в класі:

- Інтегруйте в шкільну програму зміст, який стосується питань рівності та різноманітності, а також сприяє повазі та прийняттю відмінностей.
- Навчіть навичкам ефективного спілкування та вирішення конфліктів, допомагаючи студентам брати участь у конструктивному діалозі щодо питань, пов'язаних із рівністю, та працювати разом, щоб знайти рішення.

4.5. Людська гідність

Людська гідність означає визнання та невід'ємну повагу до становища усіх людей, незалежно від їх походження, соціального статусу, статі, сексуальної орієнтації, релігії чи будь-яких інших ознак. Ця європейська цінність забезпечує морально-етичну основу, необхідну для сприяння взаємній повазі, рівності прав і соціальної справедливості в шкільному середовищі та за його межами.

Людська гідність пропонує студентам-мігрантам можливість підтвердити свою цінність як людей і вимагати поваги та гідності, на які вони заслуговують, допомагаючи їм розвинути сильну самооцінку та наполегливо відстоювати свої права та потреби.

Нижче наведено кілька порад щодо впровадження цієї європейської цінності в класі:

- Надати можливості для роздумів і діалогу з питань людської гідності, а також для вираження різноманітних думок і точок зору.
- Просувати етичне та відповідальне лідерство, заохочуючи студентів діяти чесно та з емпатією, а також захищати права та гідність усіх членів спільноти.

4.6. Свобода

Європейська цінність свободи стосується основоположного права людини діяти, висловлюватися та приймати рішення відповідно до власної волі, за умови, що це не порушує права інших. Це є надзвичайно важливим для розвитку лідерства серед студентів-мігрантів, оскільки надає їм автономію та необхідне підґрунтя для пошуку можливостей, досягнення своїх цілей і захисту своїх прав у новому та повному виклику середовищі.

Свобода пропонує можливість висловлювати свою думку, сповідувати свою релігію, брати участь у культурній та політичній діяльності та обирати власний шлях у житті, що допомагає розвинути сильну ідентичність і зміцнити самооцінку та впевненість у собі.

Свободу можна культивувати в класі, враховуючи такі поради:

- Працюйте над толерантністю в усіх її аспектах, дізнавайтеся про різноманіття, яке існує в нашій європейській спільноті, і про можливості, які вона пропонує, коли наявна свобода.
- Створіть атмосферу поваги та толерантності, де приймаються всі типи думок та етичної поведінки, вітається різноманітність у всіх її проявах.
- Навчайте критичного мислення та аналітичних навичок, допомагаючи студентам об'єктивно оцінювати різні варіанти та вільно приймати обґрунтовані рішення.
- Надайте інформацію та ресурси про основні права та свободи, щоб учні могли ефективно захищати власні права та права інших.

4.7. Права людини

Права людини є невід'ємними правами всіх людей, незалежно від їх національності, етнічного походження, релігії, статі чи іншого становища. Вони забезпечують моральну та правову основу для захисту гідності, свободи та рівності в будь-якому середовищі.

Права людини пропонують студентам-мігрантам можливість вимагати та реалізувати свої права, а також вимагати справедливості та захисту від дискримінації та зловживань. Розуміючи та цінуючи свої права, студенти можуть зміцнити самооцінку та впевненість у собі, розвинути більшу самосвідомість, розуміння свого оточення та стати лідерами, які виступають за соціальну справедливість та рівні можливості.

Щоб реалізувати цінність прав людини в класі, слід дотримуватися таких вказівок:

- Введіть основні концепції прав людини в шкільну програму, використовуючи відповідні вікові ресурси та матеріали, адаптовані до рівня розуміння учнями.
- Надавайте емоційну підтримку та консультації студентам, які можуть стикатися з порушеннями їхніх прав, забезпечуючи їх інформацією про доступні ресурси та механізми подання скарг.

4.8. Громадянська активність та участь

Громадянська активність та участь означають залучення громадян до суспільного життя та прийняття рішень у своїй громаді. Це має важливе значення для розвитку лідерства у студентів-мігрантів, оскільки дає їм можливість проявити свій голос, зробити внесок у соціальні зміни та розвинути ефективні лідерські навички.

Громадянська активність та участь дають цим студентам шанс бути почутими, впливати на політику та програми, які мають ефект на їх життя, і співпрацювати з іншими для вирішення проблем і викликів громади. Беручи активну участь у громадській діяльності, учні зміцнюють почуття причетності, підвищують самооцінку та стають агентами позитивних змін у своєму оточенні.

Щоб реалізувати цінність громадянської активності та участі в класі, слід дотримуватися таких вказівок:

- Введіть теми громадянської активності та громадянської відповідальності в шкільну програму, використовуючи відповідні приклади та практичні дії.
- Надайте студентам можливість брати участь у громадських заходах, таких як дебати, студентські вибори, громадські проекти та інформаційні кампанії.
- Пропонуйте навчання та ресурси, щоб допомогти студентам розвинути навички спілкування, командної роботи, вирішення проблем і прийняття рішень, які є вирішальними для ефективного лідерства.

5. БІБЛІОГРАФІЯ

Bermúdez, M., Montañó, M., & Santillan, V. (2011). La práctica docente y el desarrollo de habilidades intelectuales en la formación profesional por competencias. Horizontes Educativos, 16(2), 43-56.

Blanco, A. (2009). Desarrollo y evaluación de competencias en Educación Superior. Madrid: Narcea S.A. Ediciones.

Blaszczynski, C., & Green, D. (2012). Effective Strategies and Activities for developing soft skills Part 1. Journal of applied research for Business Instruction, 10(1). 1.

Collins Dictionary. (25 de Agosto de 2014). Soft Skills Definition. Отримано з <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/soft-skills?showCookiePolicy=true>.

Hewitt. (2006). 9 Soft Skills For Success. Отримано з http://www.askmen.com/money/career_100/121_career.html.

Schulz, B. (2008). The Importance of Soft Skills: Education beyond academic knowledge. NAWA Journal of Language and Communicatio, 2(Issue 1), 146-154.

Treaty on European Union. (n.d.). Article 2. Отримано з https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF

**Co-funded by
the European Union**

Фінансується Європейським Союзом. Висловлені погляди та думки належать лише автору (авторам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з освіти та культури (ЕАЕСА). Ні Європейський Союз, ні ЕАЕСА не можуть нести відповідальність за них.